

POSTANOWIENIE Z DNIA 10 WRZEŚNIA 2008 R.

II KZ 43/08

W ramach obowiązku określonego w art. 84 § 3 k.p.k. poinformowanie na piśmie sądu o braku podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania – jako efekt udzielonej pomocy prawnej – powinno przybrać formę opinii prawnej.

Przewodniczący: sędzia SN J. Matras.

Sąd Najwyższy w sprawie Piotra C., skazanego z art. 197 § 1 k.k. i in. po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 10 września 2008 r., zażalenia skazanego na zarządzenie Przewodniczącego Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 30 czerwca 2008 r., o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 19 maja 2006 r., którym utrzymano w mocy wyrok w sprawie Sądu Rejonowego w K., na podstawie art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł zaskarżone zarządzenie utrzymać w mocy.

U Z A S A D N I E N I E

Zaskarżonym zarządzeniem Przewodniczący Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Ł. odmówił przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania w sprawie Sądu Rejonowego w K., wobec faktu, że skazany wezwa-

ny do uzupełnienia braku formalnego wniosku przez sporządzenie i podpisanie tego wniosku przez adwokata, w określonym terminie braku tego nie uzupełnił. Podstawą wezwania skazanego do uzupełnienia braku formalnego osobiście sporządzonego wniosku o wznowienie postępowania był fakt, że wyznaczony skazanemu obrońca z urzędu nie znalazł podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania i złożył stosowne oświadczenie procesowe. W zażaleniu skazany podkreślił, że uzasadnienie zarządzenia jest zgodne ze stanem faktycznym, ale został postawiony w sytuacji, gdy do takiego wezwania nie mógł się dostosować. W uzasadnieniu swego zażalenia, jak też w treści kolejnych pism procesowych, przesłanych w ślad za zażaleniem, skazany podkreślał niedostateczny sposób kontroli sądu nad pracą adwokata ustanowionego z urzędu, albowiem w jego ocenie opinia tego obrońcy to „stek bzdur, cytatów i frazesów” w sytuacji, gdy dostarczył obrońcy niepodważalne dowody swojej niewinności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie. Istotą wniesionego środka odwoławczego od wydanego zarządzenia nie jest – jak sam przyznaje skarżący – wzruszanie jego podstaw faktycznych i prawnych, ale twierdzenie o niemożności dostosowania się do wydanego zarządzenia oraz dezażuowanie efektów czynności podjętych przez obrońcę z urzędu. Co do pierwszej kwestii to trzeba wyraźnie podkreślić, że termin określony w przepisie art. 120 § 1 k.p.k. ma charakter terminu stanowczego i choć nie może zostać przywrócony (nie jest terminem zawitym), to w żadnej mierze nie sposób stwierdzić, aby zamykał skazanemu możliwość złożenia wniosku o wznowienie postępowania w tej sprawie. Skazany ma bowiem możliwość złożenia wniosku o wznowienie postępowania w każdym czasie, o ile wniosek taki zostanie sporządzony i podpisany przez adwokata lub radcę prawnego (art. 545 § 2 k.p.k.). Z treści zażalenia skazanego, jak też pism procesowych przez niego składanych (także po otrzymaniu opinii ad-

wokata ustanowionego z urzędu), wynika, że najistotniejszym zarzutem dotyczącym wydanego zarządzenia – a wiążącym się częściowo, w kontekście swojej sytuacji majątkowej, także z twierdzeniem o niemożności, finalnego, dostosowania się do zarządzenia wydanego na podstawie art. 120 § 1 k.p.k. – jest twierdzenie, że ustanowiony z urzędu adwokat nienależycie wykonywał swe obowiązki, czego dowodem miało być zwrócenie mu (skazanemu) – w stanie nienaruszonym – tej korespondencji, którą wcześniej adwokatowi wysłał.

Zarzut ten w istocie wiąże się więc z twierdzeniem co do przedwczesności wydanego zarządzenia o odmowie przyjęcia – sporządzonego osobiście przez skazanego – wniosku o wznowienie, albowiem zawiera supozycję, że obowiązkiem sądu, który wyznaczył obrońcę z urzędu, powinna być zmiana obrońcy z urzędu, bowiem obrońca wykonał swoją pracę w sposób nienależyty. Argument ten, chociaż nie dotyczący wprost zaskarżonego zarządzenia, wymaga rozważenia, a to z tego powodu, iż wykazanie, że ustanowiony skazanemu obrońca z urzędu narusza (lub naruszył) swe obowiązki oznacza, iż skazany był pozbawiony skutecznej pomocy prawnej przez ustanowionego mu – do określonej czynności procesowej – obrońcę z urzędu, choć takie prawo do obrońcy z urzędu zostało mu przyznane przez sąd. W takim układzie procesowym, kiedy skazany nie ma dostatecznych środków finansowych na ustanowienie obrońcy z wyboru do tej właśnie czynności, zaniedbania obrońcy z urzędu, niedostrzeżone przez ustanawiający go sąd lub prezesa sądu, faktycznie skutkują zamknięciem skazanemu możliwość złożenia skutecznego od strony formalnoprawnej wniosku o wznowienie postępowania, skoro tenże wniosek objęty jest przymusem adwokacko-radcowskim, a skazany z powodu swojej sytuacji materialnej nie może ustanowić sobie obrońcy z wyboru. Trzeba przy tym stanowczo podkreślić, że prawa do skutecznej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu wznowieniowym lub kasacyjnym nie należy utoż-

samiać z obowiązkiem spełnienia oczekiwań skazanego w oderwaniu od określonego stanu faktycznego i prawnego, ale z rzetelnym i starannym wykonywaniem swych obowiązków – w zakresie określonym decyzją sądu – zgodnie z posiadaną wiedzą i kwalifikacjami oraz przy przestrzeganiu obwarowań ustawowych określających możliwość wniesienia jednego z tych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Jeśli więc wyznaczony w oparciu o przepis art. 84 § 3 k.p.k. obrońca z urzędu nie stwierdził podstaw do wniesienia kasacji lub też wniosku o wznowienie postępowania, to brak jest podstaw prawnych aby wyznaczać skazanemu kolejnego obrońcę, tylko dlatego, że decyzja taka nie spełnia oczekiwań skazanego (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1997 r., V KZ 57/97, OSNKW 1997, z. 9-10, poz. 82). Jeżeli jednak sąd albo prezes sądu stwierdzi z urzędu lub na skutek wniosku skazanego, że adwokat, który złożył takie oświadczenie procesowe (opinię) zaniedbał swym obowiązkiem, to powinien podjąć stosowne decyzje, a taką niewątpliwie winno być rozstrzygnięcie o ustanowieniu nowego obrońcy z urzędu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: dnia 12 stycznia 1999 r., III KZ 139/99; z dnia 1 lipca 1999 r., V KZ 33/99, OSNKW 1999, z.9–10, poz. 56; z dnia 26 października 2007r., V KZ 63/07, Lex 341889; z dnia 18 stycznia 2008r., III KZ 136/07, Lex 359569). Przypomnieć też trzeba, że na gruncie art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 ze zm.), Trybunał Praw Człowieka wskazał, że **celem Konwencji jest ochrona praw rzeczywistych i skutecznych** (podkr. SN), a w przypadku ustanowienia obrońcy z urzędu, jako elementu rzetelnego procesu, właściwe organa krajowe mają obowiązek interwencji wyłącznie w razie oczywistego zaniedbania obowiązków przez adwokata, a jedną z form tej interwencji jest zmiana obrońcy (Kamasiński przeciwko Austrii, orzeczenie z dnia 19 grudnia 1989 r., A. 168, § 65; Imbrioscia przeciwko Szwajcarii, orzeczenie z dnia 24 listopada 1993 r., A.

275; Artico przeciwko Włochom, orzeczenie z dnia 13 maja 1980 r., A. 37, skarga 6694/74 – w: M. A. Nowicki: Europejski Trybunał Praw Człowieka. Orzecznictwo, tom I., Kraków 2001, s. 60–61, 886v).

Przepisy Kodeksu postępowania karnego, określające w wykonaniu normy art. 42 ust. 2 Konstytucji RP, zasady korzystania z pomocy obrońcy z urzędu, wskazują, że na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy prezes właściwego sądu (art. 81 § 2 k.p.k.), jak też właściwy sąd (art. 378 § 2 k.p.k.), zwalnia dotychczasowego obrońcę z jego obowiązków i wyznacza oskarżonemu innego obrońcę z urzędu. Specyfiką postępowania przedkasacyjnego oraz postępowania przed złożeniem wniosku o wznowienie postępowania jest jednak to, że adwokata z urzędu ustanawia się do stwierdzenia istnienia podstaw do wniesienia tych nadzwyczajnych środków zaskarżenia, a jeśli składa on oświadczenie o braku podstaw do ich wniesienia, to jego upoważnienie do występowania w tej sprawie jako obrońca ulega zakończeniu. Tylko w sytuacji, gdy obrońca składa kasację lub wniosek o wznowienie postępowania, to jest uprawniony do udziału w dalszym postępowaniu, a skoro takie uprawnienie do „przedłużonego” działania adwokat uzyskuje tylko, gdy wniesie te nadzwyczajne środki zaskarżenia, to zgodnie z wnioskowaniem *a contrario* nie jest on uprawniony do udziału w dalszych czynnościach, wówczas gdy złoży oświadczenia o braku podstaw do kasacji lub wznowienia postępowania (art. 84 § 3 k.p.k.). W istocie, zatem od strony procesowej wniosek skazanego, w którym zawarta jest krytyczna ocena dotychczasowego adwokata, nie jest wnioskiem o zmianę adwokata, albowiem adwokat ten nie występuje już w tym postępowaniu. Wniosek taki może być ujmowany tylko jako kolejny wniosek o wyznaczenie innego adwokata do realizacji tej samej czynności, tj. do przeanalizowania istnienia podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania. Jeśli należycie wykazane okoliczności przedstawione w takim wniosku, w zestawieniu chociażby z treścią złożonej

przez ustanowionego adwokata z urzędu opinii, wskazują w sposób oczywisty na zaniedbania w wykonaniu nałożonego przez sąd obowiązku kontroli istnienia podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania, to obowiązkiem prezesa sądu (lub sądu) powinno być wyznaczenie skazanemu kolejnego obrońcy z urzędu do wykonania takiego obowiązku, albowiem brak jest wówczas podstaw do stwierdzenia, że poprzednio ustanowiony z urzędu adwokat zapewnił realizację przyznanego skazanemu prawa w sposób rzetelny. W tym kontekście nabiera szczególnego znaczenia opinia o braku podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania, chociaż dostrzec trzeba, że sformalizowanie obu tych postępowań oraz szczególne wymogi skorzystania z tych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 523 k.p.k. oraz art. 540 k.p.k., art. 540a k.p.k. i art. 541 k.p.k.) wskazują w sposób jednoznaczny na zakres ustaleń i ocen w treści złożonej opinii. Wydaje się natomiast wątpliwe, aby w sytuacji gdy oświadczenie takie ogranicza się do jednozdaniowego zwrotu o braku podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania, obowiązek taki był właściwie realizowany. Nadmienić od razu należy, że uwaga ta nie odnosi się do opinii złożonej w niniejszej sprawie. Na marginesie tych wywodów wyjaśnić należy też jeszcze kwestię formy informacji złożonej w wykonaniu obowiązku określonego w art. 84 § 3 k.p.k. Wprawdzie w przepisie tym ujęto, że obrońca powinien **poinformować na piśmie** (podkr. SN) sąd o braku podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania, ale skoro pomoc prawna udzielana przez adwokata lub radcę prawnego polega, w szczególności na udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed sądami i urzędami (por. art.4 ust.1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze – Dz. U. z 2002r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.; art. 6 ust. 1 i art. 7 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych – Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zm.), a jest ona

wykonywana także z urzędu (art. 28 ust. 2 i art. 29 ust. 1 ustawy – Prawo o adwokaturze oraz art. 22³ ust. 1 ustawy o radcach prawnych), to staje się oczywiste, że w ramach obowiązku zawartego w art. 84 § 3 k.p.k. poinformowanie na piśmie sądu o braku podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania – jako efekt udzielonej pomocy prawnej – powinno przybrać formę opinii prawnej. Tak też wykonanie tego obowiązku określa § 14 ust. 4 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.). Trzeba przy tym zaznaczyć, że określenie złożonej przez adwokata lub radcę prawnego – w wykonaniu obowiązku określonego w treści art. 84 § 3 k.p.k. – pisemnej informacji w innej formie, np. jako pisma procesowego czy oświadczenia procesowego, nie oznacza niewykonania tego obowiązku w sposób należyty. Nie jest bowiem istotna nazwa takiej informacji, ale jej merytoryczna zawartość.

Wyjaśnić także trzeba, że złożenie przez skazanego nowego „wniosku” o wyznaczenie adwokata z urzędu, nie nakłada obowiązku wydania kolejnego zarządzenia lub postanowienia, jeśli brak jest podstaw do jego uwzględnienia, a to z tej racji, iż procedowanie w tym przedmiocie, tj. w przedmiocie wyznaczenia obrońcy z urzędu, zostało już – i to pozytywnie dla skazanego – zakończone. Tylko wówczas, gdyby w toku analizy takiego wniosku oraz treści złożonej opinii stwierdzono zaniedbanie obowiązków przez ustanowionego obrońcę, skutkujące brakiem rzeczywistej pomocy prawnej w zakresie określonym treścią art. 84 § 3 k.p.k., konieczne byłoby wydanie postanowienia lub zarządzenia; należałoby wówczas także rozważyć skorzystanie z unormowania zawartego w treści art. 20 § 1 k.p.k.

Odnosząc te uwagi do realiów niniejszej sprawy trzeba zauważyć, że zastrzeżenia skazanego mogą być od strony subiektywnej zrozumiałe, ale

nie znajdują żadnego obiektywnego potwierdzenia. Treść złożonego przez ustanowionego z urzędu obrońcę pisma procesowego, nazwanego zresztą prawidłowo opinią, dowodzi w sposób jednoznaczny, że obrońca przeanalizował sprawę pod kątem istnienia podstaw do wznowienia postępowania i wskazał, dlaczego nie znajduje podstaw do złożenia takiego wniosku. Kwestionowanie tej opinii w oparciu o fakt zwrotu skazanemu dokumentów przez niego poprzednio przesłanych adwokatowi, w nienaruszonej – jak twierdzi skazany – formie, nie może rzetelności podjętych przez adwokata czynności podważyć, zwłaszcza, iż z treści opinii wynika, że dokumenty te zostały analizie poddane.

Skoro zatem brak było rzeczywistych podstaw do wyznaczenia skazanemu kolejnego obrońcy w celu stwierdzenia podstaw do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, a wezwany do uzupełnienia braku formalnego osobiście złożonego wniosku, braku tego nie uzupełnił, to zażalenie nie może zostać uwzględnione.

Z tych powodów Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.